

Konsekvenser av feil og mangler – illustrert i utvalgte rettsavgjørelser

Heidi S Skaug, Norsk Vann
Ås, 23.04.2023

Innledning

- Avgrensning av tema – kommunens saksbehandling
- Litt om feil og mangler
- Aktuelle konsekvenser
- Er konsekvensene lovregulert?
- Noen dommer
- Hva kan man trekke ut av dette?

Feil og mangler ved saksbehandlingen

- Brudd på saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven – hvilke virkninger bør det få?
- Brudd på ulovfestet rett
- Brudd på legalitetsprinsippet
- Hva – hvem - hvordan
- Under saksforberedelsen: reparere
- Etter avgjørelsen: ugyldighet, tjenstemessige reaksjoner, erstatningsansvar, straff

Litt om erstatningsansvar – skadeerstatningslovens § 2-1

- Arbeidsgiveransvaret er et lovfestet ansvar der arbeidsgiver blir objektivt ansvarlig for ansattes uaktsomhet, dvs. selv om arbeidsgiver selv ikke kan bebreides for skaden. Det må likevel være utvist uaktsomhet eller forsett av noen innenfor virksomheten.
- Arbeidsgiveransvaret er delvis objektivisert ved at arbeidsgiver også hefter for anonyme og kumulative feil fra arbeidstageres side. Skadelidte trenger således ikke å bevise hvem som har forvoldt skaden, og arbeidsgiveren kan også ilegges ansvar for mange småfeil (begått av en eller flere kjente eller ukjente ansatte). Likevel må det påvises subjektiv skyld hos en eller flere ansatte i bedriften for å ilegges ansvar (selv om man ikke vet hvem som har gjort feil).
- Rt. 1992/453 (Furunkulosedommen): Gjelder ikke bare faktiske handlinger men også myndighetsutøvelse
- «Arbeidstaker» – administrasjon og politikere sees under ett
- Skriv gode saksframlegg!

Rettstilstanden

- Hva gjør andre nordiske land?
- Hva har vi? Fvl. § 41
  - *«Er reglene om behandlingsmåten i denne lov eller forskrifter gitt i medhold av loven ikke overholdt ved behandlingen av en sak som gjelder enkeltvedtak, er vedtaket likevel gyldig når det er grunn til å regne med at feilen ikke kan ha virket bestemmende på vedtakets innhold»*

Fvl. § 41 regulerer IKKE spørsmålet om når feilen leder til ugyldighet, og den regulerer heller ikke noen av de andre spørsmålene som kan oppstå når feil begås.

Rettstilstand forts.

- Forarbeidene sier at bestemmelsen ikke kan tolkes antitetisk men sikker rett at den kan anvendes analogisk.
- Hvorvidt enkeltvedtak blir ugyldige bestemmes derfor av den ulovfestede ugyldighetslæren.
- Vi står igjen med ulovfestet rett OG mye hjelp av rettsavgjørelser
- Bør forvaltningsloven gi regler om virkningen av feil?
  - Ugyldighet?
  - Konsekvenser av eventuelle feil?
- Sett på behov, muligheter m.v. i forbindelse med ny forvaltningslov

«I teorien er det bred enighet om at man ikke kan konkludere med ugyldighet på bakgrunn av fvl. § 41 alene. Men hva mener så mindretallet i HR-2017-2247-A når de konkluderer på følgende måte:

«...den foreliggende saksbehandlingsfeilen kan ha hatt betydning for innholdet i reguleringsplanen slik den ble vedtatt.

Reguleringsvedtaket må da anses ugyldig, jf. forvaltningsloven § 41»?

Dette er ett av flere eksempler på lignende uttalelser fra Høyesterett, som viser at Høyesterett muligens kan ha en annen tilnærming enn teorien. Dette viser derfor hvor aktuell problemstillingen er.» (Kilde: Studentoppgave kandidat 525, UiO, mai 2020)

Typer feil og mangler

- Avgjørelsen mangler nødvendig lovhemmel
- Feil ved forvaltningsskjønnet
- Feil ved saksbehandlingen (mange regler å bryte)

Forvaltningssskjønnet

- Myndighetenes ansvar er å treffe avgjørelser som holder ved overprøving.
- Hva er følgene hvis avgjørelsen ikke holder?
- Erstatnings- og straffeansvar er en klar realitet
- Det er ikke automatisk erstatningsansvar selv om avgjørelse settes til side om ugyldig: Økonomisk tap, årsakssammenheng og erstatningsgrunnlag
- Hvis ingen er å bebreide, kan ansvar bare pålegges på objektivt grunnlag. Det er bare gjort i helt spesifikke tilfeller.

LE-2022-105716 (Nordre Follo)

- Gyldigheten av forvaltningsvedtak og krav om erstatning
- Vedtak om delingstillatelse og utslippstillatelse omgjort.
- Tingretten frifant kommunen for krav om ugyldighet og krav om erstatning
- (Nektet fremmet i lagmannsretten)
  - Ikke objektivt ansvar, må foreligge ansvarsgrunnlag, økonomisk tap og årsakssammenheng
  - Hvis kommunen hadde rett til å gjøre om vedtaket....
  - Dersom kommunen ikke hadde rett til å gjøre om vedtakene – forsvarlig rettsanvendelse og vurdering? Andre erstatningsberettigede feil i saksbehandlingen?

LE-2014-190032 (Dovre)

- Gjelder ugyldigheten av avslag på utslippstillatelse etter forurensningsforskriften § 12-5
- Flere uheldige omstendigheter, kommunen dispenserte fra opparbeidelsesplikten gjennom bebyggelsesplan
- Hytteeier påsto ugyldig utbyggelsesplan
- Krav om erstatning for verditap på hytte (1,268 mill i 2013)
- Tingretten 2013: Frifant kommunen, måtte dekke egne omkostninger da ordlyden i bebyggelsesplanen var «egnet til å bli misforstått»
- På denne bakgrunn ba hytteeier Statsforvalteren gjøre en ny vurdering av sitt vedtak
- Tingretten 2014: To vedtak MEN saksbehandlingsfeil – begge ugyldige
- Lagmannsretten: Kommunen anket
- Inhabil saksbehandler (eneste tilrettelegger for klageinstansen)
- Vedtaket kjent ugyldig - saksbehandlingsfeil

LF-2016-17920 (Trondheim)

- Jonsvatnet
- Gyldigheten av kommunens tilbakekall av utslippstillatelser fra hytter begrunnet i drikkevannshensyn
- «fare for forurensning» jf. forurensningslovens § 7 – reell?
- Usaklig forskjellsbehandling?
- Strid med prinsippet om forholdsmessighet?
- Saksbehandlingsfeil å ikke vurdere hver eiendom for seg? (ikke forsvarlig avgjørelsesgrunnlag)
- Alle relevante hensyn må være vurdert konkret?

LA-2021-76282 (Lillesand)

- Erstatningskrav etter skadeerstatningslovens § 2-1 – uforsvarlig myndighetsutøvelse etter forurensningsloven?
- Erstatningskrav knyttet til et privat avløpsanlegg på naboeiendommen til saksøker (økonomisk tap juridisk og sakkyndig bistand, tapte leieinntekter)
- Kommunen frikjent i tingretten
- Lagmannsretten forkastet anken
- Ikke sannsynliggjort ansvarsgrunnlag etter skadeerstatningsloven
- Dommen sier mye om den rettslige rammen for vurderingen av ansvarsgrunnlaget

HR-2015-484-A (Lom)

- Erstatning, kommunens ansvar, byggesaksbehandling
- Kommunen handlet ikke erstatningsbetingende uaktsomt ved å gi byggetillatelse uten å foreta ytterligere rasutredning (jf. pbl)
- Tatt hensyn til kjent rasrisiko på vedtakstidspunktet

LE-2014-97354 (interkommunalt selskap)

- Frifunnet for tiltale om ulovlig forurensning etter utslipp av ca. 31 000 m³ råkloakk (forurensningslovens § 78, jf. § 7 og str.l. § 48a)
- Ikke opptrådt uaktsomt
- Bot på kr. 50.000 for brudd på internkontrollforskriften (§ 10)

«For å ha hatt, gjort eller satt i verk noe som kan medføre fare for forurensning, uten at det er lovlig etter §§ 8 eller 9 eller tillatt etter § 11.»

HR-2010-291 (Vangendommen)

- Erstatningskrav som følge av at kommunen uriktig hadde krevd at det ble søkt om tillatelse til bruksendring som viste seg å ikke være søknadspliktig.
- Kommunens standpunkt om å kreve søknad var faglig forsvarlig, selv om det var uriktig.
- Kommunens rettsvillfarelse var følgelig unnskyldelig
- I tillegg til ansvarsgrunnlag (i dette tilfellet arbeidsgiveransvaret etter skl. § 2-1) nevnes også at det må foreligge økonomisk tap og årsakssammenheng.

Vangendommen forts.

Kan kommunen holdes erstatningsansvarlig for manglende eller uriktig veiledning?

- Veiledningsplikt forv.l. § 11
- Erstatningsansvar kan ikke utelukkes, men er i praksis vanskelig å se for seg grunnet manglende veiledning
- Uriktig veiledning: Ansvar kan lettere tenkes
- Eks. Kommunen kan komme i ansvar dersom den gir positiv anvisning på at et tiltak kan gjennomføres uten søknad eller tillatelse.
- Ut fra Vangendommen: Dersom svaret avhenger av en vanskelig juridisk vurdering, og kommunens skjønn er forsvarlig, vil trolig kommunen gå fri.

Hva kan man trekke ut av dette?

- Feil og mangler kan og skal etter nærmere kriterier få konsekvenser
- Konsekvensene kan være ugyldighet, erstatning og straff
- Kjenn lovverket og forvaltningsrettens regler
- Les gjerne noen gode dommer
- Tenk alltid forsvarlighet!
- Bruk tid på skjønnnet og begrunn hvorfor det konkluderes som det gjør
- Gjør alltid så godt dere kan
- Dommene viser at mye er prosedabelt, ikke alt fører frem, men alt tar tid
- Det vil alltid foreligge en yrkesrisiko for å gjøre feil, systemet klagerett og rettslig prøving er til for å få «riktige» avgjørelser
- Det er dere som kan redusere risikoen 😊